

Εκπαίδευση Μαιών–Μαιευτών για ηγεσία στις χώρες της Ευρώπης Η κατάσταση στην Ελλάδα

Φανή Πεχλιβάνη*

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Από την ίδρυση των Σχολών Μαιών εποπτείας Υπουργείου Υγείας, τη διεύθυνση των Σχολών είχαν Μαιές. Μετά τη δημιουργία Τμημάτων Μαιευτικής εποπτείας Υπουργείου Παιδείας, ο Προϊστάμενος του Τμήματος άλλοτε είναι Μαία, άλλοτε ιατρός ή επιστήμονας άλλης ειδικότητας. Από τα σημερινά τρία Τμήματα Μαιευτικής των Τ.Ε.Ι., τα δυο Τμήματα έχουν στο πρόγραμμα σπουδών τους θεματική ενότητα σχετική με την ηγεσία, και από τις 80 Μαιές και τους Μαιευτές που έχουν μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης, μερικοί έχουν σχετικό με την ηγεσία. Στα Συνέδρια και Σεμινάρια που διοργανώνει ο Σύλλογος Μαιών περιλαμβάνονται θέματα σχετικά με την ηγεσία. Οι Μαιές και οι Μαιευτές ως Προϊστάμενοι, Τομάρχες και Διευθύνουσες ασκούν ηγεσία όπως και όταν είναι Μέλη Διοικητικών Συμβουλίων (Ε.Μ.Α.) και Πρόεδροι μη Κυβερνητικών Οργανώσεων.

Λέξεις-κλειδιά: ηγεσία, εκπαίδευση, ειδίκευση, προϊστάμενος, πρόγραμμα σπουδών.

Η επίσημη εκπαίδευση των Μαιών στην Ελλάδα άρχισε το 1838 με την ίδρυση της Σχολής Μαιών στο "Δημόσιο Μαιευτήριο Αθηνών", όπου οι Μαιές εκπαιδεύονταν με τον ίδιο τρόπο και στον ίδιο χώρο που εκπαιδεύονταν και οι φοιτητές της Ιατρικής.

Το 1926 ιδρύθηκε δεύτερη Σχολή Μαιών στο "Δημοτικό Μαιευτήριο Αθηνών". Τα δυο Μαιευτήρια των Αθηνών είχαν περιορισμένο αριθμό κλινών, διότι οι περισσότεροι τοκετοί γίνονταν στα σπίτια (Παπαζαχαριάκη Κ., 2000).

Το 1932 ιδρύθηκε στην Αθήνα κατά τα πρότυπα των Σχολών Μαιών της Ευρώπης μια σύγχρονη Σχολή Μαιών στο Μαιευτήριο "ΕΛΕΝΑ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ", που ονομάστηκε Σχολή Μαιών "Βιργινία Σκυλίτση".

Το 1942 ιδρύθηκε στη Θεσσαλονίκη Σχολή Μαιών στο "Δημόσιο Μαιευτήριο Θεσσαλονίκης".

* Μαία, MSc, PhD, Επίκουρη Καθηγήτρια Τμήματος Μαιευτικής Τ.Ε.Ι. Αθηνών, Αντιπρόεδρος Δ.Σ. του Σ.Ε.Μ.Μ.Α.

Το 1955 ιδρύθηκε στην Αθήνα, στο Μαιευτήριο “ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ”, η Σχολή Μαιών “Βασίλισσα Φρειδερίκη” (Μαιευτήριο “Μαρίκα Ηλιάδη”, 2004).

Τα δυο πρώτα Μαιευτήρια σταδιακά συρρικνώθηκαν και στη συνέχεια έπαψαν να λειτουργούν και παρέμειναν τα τρία Μαιευτήρια, τα οποία είχαν ενσωματωμένες και τις Σχολές Μαιών. Η εισαγωγή στις τρεις αυτές Σχολές των Μαιευτριών γινόταν μετά τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και την επιτυχία σε συγκεκριμένες εξετάσεις, η οποία διασφάλιζε την απευθείας φοίτηση στη Σχολή, που είχε διάρκεια 4 ετών (υποχρεωτική φοίτηση) και οδηγούσε σε δίπλωμα. Το πρόγραμμα της εκπαίδευσης περιγράφεται μετέπειτα, αναλυτικά, σε συγκεκριμένο Προεδρικό Διάταγμα (Π.Δ. 445/1975).

Μετά την απόκτηση του πτυχίου οι Μαίες έπρεπε να ασκήσουν το μαιευτικό επάγγελμα για έναν τουλάχιστο χρόνο στην επαρχία και στη συνέχεια να εγγραφούν στο Σύλλογο Μαιών, για να αποκτήσουν από το Υπουργείο Υγείας την άδεια άσκησης του μαιευτικού επαγγέλματος. Με την άδεια άσκησης μπορούσαν να εργαστούν ως Μαίες στο δημόσιο ή στον ιδιωτικό τομέα, δεν μπορούσαν όμως να ασκήσουν ελεύθερο επάγγελμα, για την άσκηση του οποίου απαιτούνταν –και απαιτούνται μέχρι σήμερα– δυο έτη προϋπηρεσίας στο επάγγελμα. Η εκπαίδευση των Μαιών εποπτευόταν από το Υπουργείο Υγείας και στις Σχολές Μαιών Διευθύνουσες ήταν Μαίες (Παπαζαχαριάκη Κ., 2000, Ν.Δ. 2593/1953, ΦΕΚ 347/28-12-1955).

Το 1973 ιδρύθηκαν στα Κ.Α.Τ.Ε. (Κέντρα Ανώτερης Τεχνολογικής Εκπαίδευσης) δυο Τμήματα Μαιευτικής Εκπαίδευσης, τα μετονομαζόμενα Κ.Α.Τ.Ε.Ε., ένα στην Αθήνα και ένα στη Θεσσαλονίκη. Η εισαγωγή στα Τμήματα αυτά γινόταν μετά τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και την επιτυχία στις πανελλήνιες εξετάσεις, καθορισμένες για τα Κ.Α.Τ.Ε.Ε. και τα Πανεπιστήμια.

Το 1983 τα Κ.Α.Τ.Ε.Ε. μετονομάζονται Τ.Ε.Ι. (Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα) και η λειτουργία τους διέπεται από καινούργιο νόμο. Η διάρκεια φοίτησης είναι 7 εξάμηνα και ο Προϊστάμενος στα Τμήματα Μαιευτικής άλλοτε είναι Μαία και άλλοτε ιατρός (Νόμος Πλαίσιο για τα Τ.Ε.Ι., 1983).

Το 1984 οι Σχολές Μαιών εποπτείας Υπουργείου Υγείας εντάσσονται στα Τμήματα Μαιευτικής των Τ.Ε.Ι. και έτσι σταματά να υπάρχει εκπαίδευση

στη Μαιών εποπτείας Υπουργείου Υγείας και παραμένει ολοκληρωτικά η εκπαίδευση στο Υπουργείο Παιδείας (Π.Δ. 162/24-10-84).

Το 1995 η εκπαίδευση των Μαιών ψηφίζεται να έχει διάρκεια 8 εξαμήνων και έτσι, αργότερα, με την εφαρμογή του συστήματος των πιστωτικών μονάδων έχουμε εκπαίδευση 8 εξαμήνων, παρακολούθηση 40 μαθημάτων, 240 πιστωτικών μονάδων (ECTS – European Credit Transfer System) και 4.560 ωρών.

Το 2000 όλα τα Τμήματα των Τ.Ε.Ι. έχουν διάρκεια σπουδών 8 εξαμήνων και η εκπαίδευση χαρακτηρίζεται μαζί με τα Πανεπιστήμια “Τριτοβάθμια Εκπαίδευση”. Οι Προϊστάμενοι των Τμημάτων Μαιευτικής άλλοτε είναι Μαίες και άλλοτε ιατροί ή, σε ελάχιστες περιπτώσεις, επιστήμονες άλλης ειδικότητας (Π.Δ. 227-14-6-1995, ECTS – European Credit Transfer System).

Σήμερα η εκπαίδευση των Μαιών παρέχεται από τρία Τμήματα των Τ.Ε.Ι.: της Αθήνας, της Θεσσαλονίκης και της Κοζάνης. Οι Προϊστάμενοι των Τμημάτων Μαιευτικής είναι άλλοτε Μαίες, άλλοτε ιατροί ή επιστήμονες άλλης ειδικότητας, όπως στο Τμήμα της Κοζάνης είναι Γεωτεχνολόγος.

Σύμφωνα με τη νομοθεσία των Τ.Ε.Ι. και των Πανεπιστημίων οι Προϊστάμενοι θα πρέπει να έχουν διδακτορικό, ερευνητικό έργο, διδακτικό έργο και επαγγελματική προϋπηρεσία, ενώ κατά προτεραιότητα έχουν δικαίωμα να εκλεγούν ή να διοριστούν Καθηγητές, Αναπληρωτές Καθηγητές και Επίκουροι Καθηγητές (βλέπε στη βιβλιογραφία ιστοσελίδα των Τμημάτων).

Το τρέχον πρόγραμμα σπουδών είναι διάρκειας 4 ετών. Περιέχει 40 μαθήματα από τα οποία 2 ή 3 είναι επιλογής. Οι συνολικές διδακτικές ώρες είναι 3.530. Η αναλογία θεωρητικής και πρακτικής εκπαίδευσης είναι 40/60 και τα 3 προγράμματα σπουδών των τριών Τμημάτων είναι παρόμοια.

Το πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος της Κοζάνης περιέχει ως υποχρεωτικό μάθημα τη “Διοίκηση και Οικονομία Νοσηλευτικών Μονάδων”, ενώ το πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος Μαιευτικής περιέχει ανάλογο μάθημα ως μάθημα επιλογής.

Οι πτυχιούχοι Μαίες και Μαιευτές έχουν τη δυνατότητα να αποκτήσουν μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης και διδακτορικό. Το Τμήμα Μαιευτικής των Τ.Ε.Ι. της Αθήνας έχει μεταπτυχιακό πρό-

γραμμα σε συνεργασία με την Ιατρική Σχολή Αθηνών στην “Έρευνα στη Γυναικεία Αναπαραγωγή” (ΦΕΚ 1518, τ.Β’/17-8-2007). Σήμερα υπάρχουν 5 Μαιές που κατέχουν διδακτορικό δίπλωμα, 10-12 είναι υποψήφιοι Διδάκτορες, περισσότερες από 80 έχουν μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης και περίπου άλλες 30 εκπονούν το μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης.

Οι πρώτες Μαιές εκπόνησαν μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στη Μεγάλη Βρετανία και μετά στα Ελληνικά Πανεπιστήμια. Τρία Πανεπιστήμια έχουν μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στη “Διοίκηση και Οικονομία Νοσηλευτικών Μονάδων”, και υπάρχουν Μαιές-Μαιευτές που διαθέτουν αυτό το μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης.

Το Υπουργείο Παιδείας Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων ασκεί εποπτεία για την εκπαίδευση των Μαιών όσον αφορά τη διάρκεια σπουδών, το πρόγραμμα σπουδών, τις συνολικές ώρες εκπαίδευσης, τις πιστωτικές μονάδες και την εφαρμογή των Ευρωπαϊκών Οδηγιών.

Η Οδηγία 2005/36 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 7ης Σεπτεμβρίου 2005 σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων, ενσωματώθηκε στην Ελληνική Νομοθεσία στις 25 Μαΐου 2010, στο Προεδρικό Διάταγμα με αριθμό 38 (Directives 154/80, 155/80, 156/80, 157/80).

Ο Σύλλογος Μαιών, που ιδρύθηκε το 1955, είναι Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) και σύμφωνα με το καταστατικό του έχει λόγο για την εκπαίδευση των Μαιών-Μαιευτών και για την άσκηση του μαιευτικού επαγγέλματος. Το Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου (8 Μέλη) εκλέγεται από τα Μέλη του Συλλόγου και τα τέσσερα Μέλη, Πρόεδρος, Γραμματέας, Αντιπρόεδρος και Ταμίας εκλέγονται από τα Μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου (ΦΕΚ 347/28-12-1955).

Το Υπουργείο Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης ασκεί εποπτεία για την άσκηση του μαιευτικού επαγγέλματος και το μαιευτικό επάγγελμα προσδιορίζεται, ασκείται και κατοχυρώνεται από τα επαγγελματικά δικαιώματα των Μαιών-Μαιευτών (Π.Δ. 351, ΦΕΚ 159, 1989).

Μαιές-Μαιευτές ασκούν ηγεσία όταν είναι Προϊστάμενοι Τμημάτων, όταν είναι Τομεάρχες και έχουν υπό την εποπτεία τους αρκετά Τμήματα, και Διευθύνουσες όταν εποπτεύουν ένα ολόκληρο Μαιευτήριο.

Για το δημόσιο τομέα συνήθως δεν απαιτούνται προσόντα εκτός της προϋπηρεσίας, ενώ για τον ιδιωτικό τομέα φαίνεται να απαιτούνται περισσότερα. Σε τρία ιδιωτικά Νοσοκομεία της Αττικής με μαιευτικές μονάδες οι Μαιές-Μαιευτές που πρόκειται να ασκήσουν ηγεσία παρακολουθούν ένα μετεκπαιδευτικό πρόγραμμα για τη “Διοίκηση και την Ηγεσία”, το οποίο είναι βασισμένο στη “Διαχείριση Ανθρώπινου Δυναμικού”.

Όσον αφορά τη δια βίου εκπαίδευση ο Σύλλογος Μαιών-Μαιευτών έχει την ευθύνη και γι’ αυτό το λόγο οργανώνει κάθε τρία χρόνια Πανελλήνιο Συνέδριο σε διαφορετικά μέρη της Ελλάδας, ενώ στα ενδιάμεσα χρονικά διαστήματα διοργανώνει Ημερίδες και Σεμινάρια. Στις θεματικές ενότητες αυτών περιλαμβάνονται η Ηγεσία, η Διαχείριση Ανθρώπινου Δυναμικού και η Διοίκηση Νοσηλευτικών Μονάδων.

Οι Μαιές κατέχουν θέσεις που ασκούν ηγεσία, π.χ. στην “Εθνική Επιτροπή Μητρικού Θηλασμού” μετέχουν δυο Μαιές, Πρόεδρος των “Γιατρών του Κόσμου” είναι Μαία, όπως και των Μ.Κ.Ο. “ΦΑΙΝΑΡΕΤΗ” – Κέντρο Ημέρας για την Περιγεννητική Ψυχική Υγεία και “ΕΥΤΟΚΙΑ” – Κέντρο Φυσικού Τοκετού, Πρόεδροι είναι Μαιές και μέχρι πρόσφατα Διοικητής του Ιδρύματος “ΜΗΤΕΡΑ” ήταν Μαία.

Οι Μαιές-Μαιευτές στην Ελλάδα παρότι εργάζονται σε συνθήκες όχι ευνοϊκές, όπως μεγάλος φόρτος εργασίας λόγω σοβαρών ελλείψεων προσωπικού, πολλές δυσκολίες με αλλοδαπές γυναίκες λόγω διαφορετικών πολιτισμών, τα καταφέρνουν να προάγουν κυρίως την υγεία της μητέρας και του παιδιού.

Επιπρόσθετα, οι Μαιές-Μαιευτές επί χρόνια συμμετέχουν σε Ευρωπαϊκές και Διεθνείς Επιτροπές, Συλλόγους και Συναντήσεις, όπως η “International Confederation of Midwives” (I.C.M.), “Midwives Advisory Committee”, “European Midwives Association” (E.M.A.) και επί δυο τριετίες Μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της E.M.A. είναι Ελληνίδα Μαία.

ABSTRACT

Fani Pehlivani: Educating midwives to become leaders across Europe. The situation in Greece.

“ELEFTHO”, 4: 144-147, 2010

In Greece midwives were directors of the Midwifery schools which were supervised by the Ministry of health. After the enrolment of the Midwifery education to the Technological Educational Institutions which are under the supervision of the Ministry of Education director of the midwifery department is either a midwife or a physician or any other scientist. From the three midwifery departments the two include in their pre service educational programme a module concerning leadership and from more than 80 midwives who have got a master's degree there are some of them who have a masters degree concerning leadership. The Hellenic Midwives Association as a Public Law Entity organise conferences and seminars for midwives which contain themes about leadership. Greek midwives are leaders when they are responsible for a unit, for a couple of units or for the whole Maternity Hospital as well as when they are members of boards or directors of NGOs.

Key-words: *leadership, education, specialization, director, pre service educational programme.*

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αρχεία Συλλόγου Μαιών, 2010.
 Directives 154/80, 155/80, 156/80, 157/80.
 ECTS – European Credit Transfer System.
 Μαιευτήριο Μαρίκα Ηλιάδη: Ίδρυμα Μαρίκα Ηλιάδη, 2004.
 Ν.Δ., ΦΕΚ 256/18-9-1953: Περί ασκήσεως του Μαιευτικού επαγγέλματος και περί εκπαίδευσως των Μαιών.
 Παπαζαχαριάκη Κ.: Μαία: Η διαδρομή ανά τους αιώνες. 8ο Συνέδριο Μαιών-Μαιευτών. Πρακτικά Συνεδρίου, σελ. 9-23. 2-4 Ιουνίου 2000.
 Π.Δ. 445/16-7-1975: Περί προγράμματος εκπαίδευσως των Μαιών εν ταις Μαιευτικές Σχολές παρά Μαιευτηρίοις.
 Π.Δ. 1404/1983: Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. Νόμος Πλαίσιο, Δομή και λειτουργία των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.
 Π.Δ. 162, 24-10-1984: Ένταξη των Σχολών Μαιών του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας στο Τμήμα Μαιευτικής των Τ.Ε.Ι. Αθήνας.
 Π.Δ. 351, ΦΕΚ 159, 14-6-1989: Επαγγελματικά Δικαιώματα Μαιών-Μαιευτών.

Π.Δ. 227/14-6-1995: Καθορισμός διάρκειας φοίτησης Τμημάτων των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.

Π.Δ. 38, αριθμ. φύλλου 78, τεύχος 1ο, 25-5-2010: Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας στην Οδηγία 2005/36/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2005, σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων.

ΦΕΚ, 347/28-12-1955: Περί Συλλόγου Μαιών.

ΦΕΚ 1518, τ.Β΄/17-8-2007: Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Τμήματος Μαιευτικής σε συνεργασία με την Ιατρική Σχολή Αθηνών “Έρευνα στη Γυναικεία Αναπαραγωγή”.

http://www.teiath.gr/seyp/new_midwifery/articles.php?id=5793&lang=el10

<http://1kesyp-v.thess.sch.gr/sygggrammata/SxolesAEI2005/137-138.pdf>

<http://maia.teikoiz.gr>

<http://www.europeanmidwives.eu/ema>

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Η παρούσα εργασία ανακοινώθηκε στο “3ο Εκπαιδευτικό Συνέδριο της Ε.Μ.Α.”, που έγινε στις 19 και 20 Νοεμβρίου 2010 στη Μαδέρα της Πορτογαλίας.